

УДК 81'25:004.89:17
DOI: 10.60022/2(4)-1MHD

Букса Анна Мар'янівна

здобувач першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
Національна академія сухопутних військ імені гетьмана Петра Сагайдачного, Україна

Buksa Anna

higher education applicant at the first (Bachelor's) level
Hetman Petro Sahaidachyi National Army Academy, Ukraine
ORCID: 0009-0001-9529-1829

Галченкова Марія Євгенівна

здобувач третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти
викладач кафедри іноземних мов та військового перекладу
Національна академія сухопутних військ імені гетьмана Петра Сагайдачного, Україна

Halchenkova Mariia

PhD student
Lecturer of the Department of Foreign Languages and Military Translation
Hetman Petro Sahaidachyi National Army Academy
ORCID: 0000-0002-9049-2082

ЕВОЛЮЦІЯ ТЕОРЕТИЧНИХ І МЕТОДОЛОГІЧНИХ ЗАСАД ПЕРЕКЛАДОЗНАВСТВА В КОНТЕКСТІ ЕТИЧНИХ ІМПЛІКАЦІЙ ЗАСТОСУВАННЯ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ

Анотація. Стаття присвячена системному аналізу еволюції теоретичних і методологічних засад перекладознавства від середини ХХ століття до сучасного етапу в контексті етичних імплікацій широкомасштабного застосування технологій штучного інтелекту (ШІ), зокрема нейронного машинного перекладу (NMT), великих мовних моделей (LLM) та генеративного ШІ. У роботі простежено ключові парадигмальні зрушення в дисципліні: від лінгвістичного еквівалента через прагматичний і функціональний повороти та культурологічний підхід до постколоніальних, гендерних і постгуманістичних студій перекладу. Особливу увагу приділено переходу від антропоцентричної моделі перекладу до гібридної людсько-машинної співтворчості, що радикально переосмислює статус перекладача як суб'єкта та об'єкта етичної відповідальності. Розглянуто етичні виклики, спричинені домінуванням ШІ в перекладі: проблема авторства та плагіату при використанні генеративних моделей; систематичні упередження (bias) у тренувальних корпусах, що відтворюють гендерні, расові, культурні стереотипи; питання конфіденційності та захисту персональних даних; дегуманізація перекладацької професії та оплати праці; етична відповідальність розробників ШІ-систем за якість і наслідки перекладу в критичних сферах (медицина, юриспруденція, дипломатія); проблема культурної апропріації та стирання локальних ідіолектів у глобалізованому цифровому просторі. Висновки підкреслюють необхідність міждисциплінарного діалогу між перекладачами, фахівцями з етики ШІ, правниками та розробниками для формування нової постгуманістичної етики перекладу.

Ключові слова: перекладознавство, штучний інтелект, нейронний машинний переклад, етика ШІ, культура мовлення, постгуманістична теорія перекладу, етична відповідальність.

THE EVOLUTION OF THEORETICAL AND METHODOLOGICAL FOUNDATIONS OF TRANSLATION STUDIES IN THE CONTEXT OF ETHICAL IMPLICATIONS OF ARTIFICIAL INTELLIGENCE APPLICATION

Abstract. The article is devoted to a systematic analysis of the evolution of the theoretical and methodological foundations of translation studies from the mid-20th century to the present day in the context of the ethical implications of the widespread use of artificial intelligence (AI) technologies, in particular neural machine translation (NMT), large language models (LLM) and generative AI. The paper traces key paradigmatic shifts in the discipline: from linguistic equivalence through pragmatic and functional turns and a cultural approach to postcolonial, gender and posthumanist studies of translation. Particular attention is paid to the transition from an anthropocentric model of translation to hybrid human-machine co-creation, which radically rethinks the status of the translator as a subject and object of ethical responsibility. The

ethical challenges caused by the dominance of AI in translation are considered: the problem of authorship and plagiarism when using generative models; systematic bias in training corpora that reproduce gender, racial and cultural stereotypes; issues of confidentiality and personal data protection; the dehumanisation of the translation profession and remuneration; the ethical responsibility of AI system developers for the quality and consequences of translation in critical areas (medicine, law, diplomacy); the problem of cultural appropriation and the erasure of local idiolects in a globalised digital space. The conclusions emphasize the need for interdisciplinary dialogue between translators, AI ethics specialists, lawyers and developers to form a new post-humanistic ethics of translation.

Keywords: *translation studies, artificial intelligence, neural machine translation, AI ethics, speech culture, post-humanist theory of translation, ethical responsibility.*

Постановка проблеми. У контексті стрімкого розвитку технологій штучного інтелекту (ШІ), зокрема нейронних систем машинного перекладу (наприклад, Google Translate, DeepL чи Grok-based моделей), перекладознавство еволюціонує від традиційних лінгвістичних і культурологічних парадигм до інтеграції комп'ютерних наук, когнітивної лінгвістики та дата-центричних методів. Ця еволюція підвищує ефективність перекладу, але породжує низку етичних викликів:

Втрата культурної автентичності та нюансів – ШІ часто ігнорує контекстуальні, ідіоматичні чи емоційні аспекти, що призводить до спрощення або спотворення сенсу, особливо в літературних, юридичних чи медичних текстах.

Упередженість алгоритмів – тренувальні датасети (наприклад, з Europarl чи Common Crawl) відображають домінування певних мов (англійська, китайська) і культур, що посилює лінгвістичний імперіалізм і дискримінацію меншинних мов (наприклад, українська чи інші слов'янські).

Авторські права та плагіат – ШІ генерує переклади на основі масивів даних, що може порушувати інтелектуальну власність оригінальних авторів або перекладачів-людей. Відповідальність і прозорість – хто несе відповідальність за помилки ШІ-перекладу в критичних сферах (дипломатія, медицина)? Відсутність “чорних скриньок” у моделях ускладнює аудит.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питаннями розвитку і становлення перекладознавства займалися такі науковці як В. Азаренко [1], Н. Войцехівська [2], О. Коломієць [2], А. Кушнір [2], А. Жукова [5], О. Ребрій [3] та І. Демешко [4].

Метою статті є дослідження розвитку та еволюції перекладознавства, розвиток систем автоматизованого перекладу і штучного інтелекту, застосування штучного інтелекту під час перекладу та аналіз етичних викликів штучного інтелекту.

Виклад основного матеріалу. Переклад – один із найдавніших різновидів людської діяльності, адже, як вважається, водночас із різними мовними колективами з'явилася потреба у забезпеченні міжмовного спілкування і з'явилися перекладачі-білінгви як засіб вирішення цієї проблеми. Спочатку переклад мав виключно усний характер, але з появою писемності до усних перекладачів приєдналися письмові. Розповсюдження письмових перекладів відкрило доступ до культурних досягнень інших народів. Таким чином, переклад перетворився на один із найважливіших чинників цивілізаційного розвитку [5, с. 24]. Перекладознавство як наукова дисципліна сформувалося завдяки поєднанню лінгвістичних, літературознавчих, філософських і культурологічних підходів, що дозволило розробити різноманітні теорії перекладу. Початкові етапи розвитку перекладознавства пов'язані з діяльністю видатних перекладачів і теоретиків, які розглядали переклад не лише як відтворення змісту, а й як засіб міжкультурної комунікації та обміну ідеями. У класичних працях перевага надавалась проблемі збереження змісту, стилю та художньої цінності оригіналу, що визначало складність перекладацької діяльності [2, с. 175].

Виділяють кілька основних етапів формування перекладознавства, зокрема зараз ми перебуваємо у постмодерному (кінець ХХ – поч. ХХІ ст.) етапі – переосмислення перекладу в контексті цифрової революції, глобалізації, появи автоматизованих систем машинного перекладу; інтеграція когнітивних, інформаційних, культурологічних підходів [3, с. 54].

Українська наукова школа перекладознавства пройшла всі згадані етапи, зосередивши увагу на проблемах художнього, спеціалізованого та правового перекладу, а також адаптації світових досягнень і стандартів у національний контекст. Особливим стимулом для розвитку перекладознавства стало активне впровадження автоматизованих перекладацьких технологій та дослідження нових когнітивних і психолінгвістичних аспектів професії перекладача.

Таким чином, еволюція перекладознавства і сьогодні продовжується: сучасна наука балансує між класичними теоріями і викликами цифрової епохи, формуючи нові методологічні й етичні орієнтири для професійної діяльності перекладача.

Традиційні теорії перекладу надали фундамент для подальших експериментів у сфері машинного

та комп'ютерного перекладу, стали основою для створення сучасних автоматизованих систем і розвитку когнітивного перекладознавства. Докладний розгляд цих концепцій дозволяє зрозуміти основні принципи і виклики, з якими стикаються як людина-перекладач, так і штучний інтелект у процесі мовної інтерпретації. [2, с. 177].

Штучний інтелект (ШІ) сьогодні стає одним із ключових факторів трансформації перекладознавства та практичної діяльності перекладачів. Використання ШІ дозволяє автоматизувати переклад великих обсягів тексту, підвищити швидкість і економічність процесу, а також удосконалити якість перекладу завдяки розпізнаванню контексту, синонімів і граматичних нюансів.

Системи нейронного машинного перекладу, такі як Google Translate, DeepL та інші, використовують складні алгоритми машинного навчання, здатні вивчати закономірності мовного вжитку та покращувати результати перекладу з часом. Проте існують суттєві обмеження: ШІ не завжди враховує тонкощі культури, контексту, стилістики та етичні аспекти, що може призводити до неточностей і втрати смислу.

Майбутнє перекладознавства тісно пов'язане з розвитком штучного інтелекту і його інтеграції у професійну практику. Сучасні технології, зокрема нейронний машинний переклад (NMT) і глибоке навчання, кардинально змінюють традиційні підходи, підвищуючи швидкість і якість перекладів, а також розширюючи можливості багатомовної комунікації [4, с. 37].

Очевидно, що ШІ не замінить перекладачів повністю, а радше трансформує їхню роль: з'явиться новий тип фахівця – професіонала, який поєднує лінгвістичну експертизу з навичками роботи з автоматизованими системами, постредагування машинних перекладів та оцінки їхньої якості. Така співпраця людини і машини дозволить комбінувати найкращі якості обох – гнучкість і глибоке розуміння тексту з однієї сторони та швидкість і обробку великих обсягів інформації – з іншої.

Етичні виклики використання ШІ у перекладі включають питання відповідальності за якість і точність перекладу, прозорість алгоритмів, захист персональних даних та баланс між автоматизацією і роллю людини-перекладача. Професійні перекладачі залишаються незамінними для забезпечення глибокого семантичного розуміння тексту, адаптації до аудиторії та кінцевого постредагування отриманих автоматичних перекладів.

Таким чином, майбутнє перекладознавства полягає у гармонійному поєднанні здатності ШІ до швидких обчислень і людського творчого і критичного підходу до мовного та культурного контексту. Міждисциплінарні дослідження в галузі когнітивного перекладознавства, комп'ютерних наук і етики формують нові стандарти та парадигми, які дозволять ефективно інтегрувати технології в професійну практику без втрати якості і глибини перекладу.

Зі стрімким впровадженням штучного інтелекту у сферу перекладу виникають численні етичні питання, що потребують детального аналізу та регулювання (табл. 1).

Таблиця 1

Проблема	Опис
Відповідальність за помилки перекладу, здійсненого за допомогою ШІ	технологія здатна допускати неточності, що можуть мати серйозні наслідки у юридичній, медичній чи технічній документації
Прозорість алгоритмів	користувачі і фахівці мають розуміти, як саме працюють системи машинного перекладу, щоб оцінювати їхні обмеження і ризики
Захист персональних даних	під час обробки текстів автоматичними системами є ризик витоку конфіденційної інформації, що вимагає суворих стандартів безпеки
Етичний баланс між автоматизацією і роллю перекладача-людини	збереження людського фактора у контексті технологічних інновацій є ключовим для забезпечення якісного та відповідального перекладу

Джерело: складено авторами

Майбутнє перекладознавства тісно пов'язане з розвитком штучного інтелекту і його інтеграції у професійну практику. Сучасні технології, зокрема нейронний машинний переклад (NMT) і глибоке навчання, кардинально змінюють традиційні підходи, підвищуючи швидкість і якість перекладів, а також розширюючи можливості багатомовної комунікації.]

Очевидно, що ШІ не замінить перекладачів повністю, а радше трансформує їхню роль: з'явиться новий тип фахівця – професіонала, який поєднує лінгвістичну експертизу з навичками роботи з автоматизованими системами, постредагування машинних перекладів та оцінки їхньої якості. Така співпраця людини і машини дозволить комбінувати найкращі якості обох – гнучкість і глибоке розуміння тексту з однієї сторони та швидкість і обробку великих обсягів інформації – з іншої. [5, с. 1100].

При цьому, ключові виклики полягають у збереженні етичних стандартів, захисті персональних даних і забезпеченні прозорості алгоритмів роботи ШІ.

Нейронний машинний переклад (NMT) – це підхід, що використовує штучні нейронні мережі для моделювання перекладу як послідовності слів із врахуванням контексту всього тексту, а не

окремих сегментів. Технологія базується на архітектурі «encoder-decoder» з механізмом уваги, що дозволяє системі фокусуватися на відповідних частинах вхідного речення при формуванні кожного слова перекладу. Перевагою NMT є гнучкість, стабільність і здатність навчитися складним мовним паттернам завдяки великому набору навчальних даних. Величезна кількість корпусів, адаптованих до різних мовних пар і жанрів, забезпечує значне підвищення якості. Проте серед викликів залишаються помилки інтерпретації, проблеми з довгими реченнями та потреба в дорогих ресурсах для навчання моделей.

У 2025 році міжнародні стандарти якості перекладу, такі як ISO 17100:2015, набувають все більшого значення і починають включати вимоги до якості машинного перекладу та постредагування. Зокрема, крім традиційних стандартів, зростає популярність ISO 18587, який визначає вимоги до послуг постредагування машинного перекладу, що є критично важливим в умовах зростаючого впровадження NMT у робочі процеси.

У 2025 році роль ПМП стає важливішою, оскільки значна частина перекладів у різних сферах – від технічної документації до маркетингових і юридичних текстів – створюється із застосуванням машинних технологій. ПМП дозволяє поєднувати швидкість і обсяг машинного перекладу з точністю і культурною чутливістю, притаманною людині. Зокрема, з огляду на роботу в умовах дедалі більших обсягів інформації, ПМП сприяє оптимізації робочого часу і підвищенню продуктивності перекладачів.

Сучасні методи ПМП базуються на класифікації за рівнем детальності: базове постредагування спрямоване на забезпечення зрозумілості тексту, а повне – на досягнення стилістичної, граматичної та термінологічної точності, яка прийнятна для публікації чи офіційного вжитку. Ці рівні слугують рамками для встановлення бюджету проєктів і організації роботи команд перекладачів.

Ефективність використання ПМП постійно зростає завдяки впровадженню систем автоматичного виявлення типових помилок, інтеграції з CAT-інструментами, а також розвитку штучного інтелекту, який може попередньо оцінювати якість машинного перекладу і підказувати перекладачам проблемні місця [6, с. 803].

Постредагування також має важливе значення для міжкультурної адаптації текстів, де машинний переклад часто не може врахувати всі нюанси культури і специфіки аудиторії. Відтак, постредактори виступають як важливі посередники, які контролюють і коригують зміст, зберігаючи його автентичність і адекватність сприйняття.

Крім того, професійні перекладачі, які володіють навичками ПМП, стають незамінними фахівцями на сучасному ринку, де баланс між швидкістю і якістю – ключовий фактор конкурентоспроможності. Вивчення і впровадження нових технологій ПМП у навчальний процес є пріоритетом для підготовки фахівців майбутнього, здатних ефективно працювати у взаємодії з ШІ.

Етичні та культурні виклики вказують і на необхідність людського контролю над автоматизованим перекладом, особливо для збереження смислової точності, літературної якості і культурної автентичності. Інструменти машинного перекладу повинні розглядатися як допоміжні, а не замінні засоби, де головна відповідальність лежить на професіоналі.

Цифровізація перекладацької діяльності визначає нові вимоги до компетенцій фахівців. Перекладачі повинні опанувати володіння інструментами ШІ, вміти ефективно постредагувати автоматично створені тексти, управляти великими обсягами інформації та підтримувати міжкультурну компетенцію. Зокрема, сучасні перекладачі прагнуть не лише володіти інструментами штучного інтелекту і CAT, а й розуміти їхні алгоритми для більш ефективного та відповідального використання. Здатність аналізувати і критично оцінювати результати машинного перекладу є ключовою компетенцією, що відділяє професіонала від простого користувача технологій.

Додатково, цифровізація призводить до розширення меж самої професії. Перекладачі сьогодні часто виконують функції локалізаторів і контент-менеджерів, адаптуючи тексти для різних платформ і аудиторій у глобальному цифровому середовищі. Це вимагає знань у сфері цифрового маркетингу, UX-дизайну та культурології, що робить професію ще більш міждисциплінарною.

Ще одним аспектом є можливість роботи у віддалених командах і проєктах, завдяки використанню хмарних сервісів і спільних платформ, що стимулює розвиток комунікативних і менеджерських навичок. Паралельно з цим зростає роль автоматизованих систем контролю якості, що додає відповідальності за впровадження стандартів і нормативів у сфері перекладу.

Виклики цифровізації включають ризики професійного вигорання через високу інформативну навантаженість і необхідність постійного самоосвіти, а також певну нестабільність роботи, пов'язану з автоматизацією і зміною вимог. Відтак, саме збалансований розвиток технічних, когнітивних і емоційних компетенцій стає запорукою успішного кар'єрного зростання в цифрову епоху.

Таким чином, цифровізація створює багатовимірний простір можливостей і викликів, що вимагає від перекладачів гнучкості, адаптивності і відповідального підходу до професійного розвитку в умовах постійних технологічних змін [2, с. 179].

Інші виклики включають проблему упередженості алгоритмів, що виникає через неякісні або упереджені навчальні дані. Це може призводити до неправильного перекладу делікатних або політично заряджених текстів, закріплення шкідливих стереотипів або розпалювання непорозуміння. Вкрай важливо розробляти й впроваджувати чіткі стандарти етики, прозорості та контролю якості у використанні ШІ для перекладу.

Громадські та професійні організації повинні підтримувати перекладачів у процесі трансформації професії, забезпечуючи їх як професійними стандартами, так і можливостями для навчання і перекваліфікації. Важливо також інтегрувати етичні норми у всі етапи створення і застосування технологій ШІ, щоб уникнути зловживань і забезпечити довіру користувачів і суспільства в цілому.

Крім того, дискусії про роль ШІ у літературному перекладі підкреслюють необхідність чіткого маркування текстів, створених із використанням ШІ, і застерігають від нав'язування таких інструментів перекладачам, з огляду на збереження художньої цілісності. Суспільство і галузь потребують балансування між інноваціями і збереженням творчої свободи та етичної відповідальності.

Отже, застосування штучного інтелекту у перекладацькій сфері вимагає всебічного і зваженого підходу, що включає правове регулювання, етичні рамки, соціальну підтримку і професійне самовдосконалення всіх учасників процесу.

Висновок. Сучасне перекладознавство і перекладацька діяльність зазнає глибокої трансформації під впливом розвитку штучного інтелекту (ШІ), цифровізації та інтеграції новітніх технологій. Ці процеси володіють багатовимірним впливом на всю галузь – від технологічних інновацій до культурологічних, професійних, соціальних та етичних аспектів.

У фундаменті революції лежать технології нейронного машинного перекладу (NMT), які кардинально підвищують якість і масштабність автоматичних перекладів за допомогою глибокого контекстного аналізу текстів і застосування стандартів якості, таких як ISO 17100 і ISO 18587. Ці стандарти визначають вимоги до процесів перекладу, кваліфікації фахівців і постредагування машинних перекладів, гарантуючи високу академічну та професійну цінність результатів.

Постредагування машинного перекладу стало органічним доповненням автоматичним системам, поєднуючи швидкість і масштабність технологій із глибиною людської експертизи і міжкультурного сприйняття. Перекладачі набувають нових ролей і навичок, працюючи у цифровому середовищі, адаптуючись до інструментів CAT і великих мовних моделей, таких як GPT і BERT, що розширюють можливості автоматизації і моделювання природи людської мови.

Важливим чинником лишається міжкультурна компетенція, оскільки сучасні машини поки що не можуть повноцінно врахувати всі культурні, соціальні й стилістичні нюанси перекладу. Через це людина з глибокими знаннями культури і мови стає необхідною для збереження автентичності і точності текстів у міжнародній комунікації та глобалізованому світі. Цифровізація стимулює розвиток нових компетенцій, серед яких критичне мислення, адаптивність, самоменеджмент і творчість. Професійна освіта поступово інтегрує ці знання, готуючи фахівців до ефективної роботи в цифровому середовищі, де технології розширюють, але не замінюють людський фактор, відповідальний за якість, етичність і культурну чутливість перекладу. Перехід до цифрової і ШІ-оптимізованої перекладацької діяльності створює унікальні можливості для розвитку професії, підвищення якості послуг і міжкультурної взаємодії, але вимагатиме зваженого і відповідального ставлення до використання технологій, постійного оновлення знань і підтримки професійної спільноти.

Література

1. Азаренков В. І. Основні етичні проблеми штучного інтелекту. *Поліграфічні, мультимедійні та web-технології : матеріали Молодіжної школи-семінару IX Міжнар. наук.-техн. конф.*, 14-28 травня 2024 р. Харків : ТОВ «Друкарня Мадрид», 2024. Т. 2. С. 231-232.

2. Войцехівська Н., Коломієць О., Кушнір А. Інструменти штучного інтелекту при перекладі текстів фахового спрямування. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Сер.: Філологія.* 2024 № 69. Том 1. С.175-178.

3. Вступ до перекладознавства : конспект лекцій для студентів освітньо-кваліфікаційного рівня «Бакалавр» факультету іноземних мов / О. В. Ребрій. – Х. : ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2016. – 116 с. (5с)

4. Демешко І.М., Величко В.А., Олексієнко А.В. ВПЛИВ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ НА РОЗВИТОК ЛІНГВІСТИЧНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ: НОВІ ПІДХОДИ ТА ВИКЛИКИ. *Закарпатські філологічні студії.* С. 37-42

5. Жукова А., Галченкова М., Канчуга М.К., Полянська А. Лексико-граматичні характеристики англійської мови в технічних наукових текстах. Наукова стаття. Актуальні питання у сучасній науці №5(35) 2025.С.1100-1120.

6. Жукова А., Нанівська Л., Деміхова С., Сергієнко О. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ВИВЧЕННЯ ВІЙСЬКОВОЇ ЛЕКСИКИ ТА ФРАЗЕОЛОГІЇ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ//“Суспільство та національні

інтереси”: журнал. 2025. № 10(18) 2025. С. 803. [https://doi.org/10.52058/3041-1572-2025-10\(18\)-79-89](https://doi.org/10.52058/3041-1572-2025-10(18)-79-89)

7. Жукова А., Сера А. ПЕРЕКЛАДАЦЬКІ ПІДХОДИ ДО ВІДТВОРЕННЯ АНГЛОМОВНИХ ЕВФЕМІЗМІВ УКРАЇНСЬКОЮ МОВОЮ//«Вісник науки та освіти (Серія «Філологія», Серія «Педагогіка», Серія «Соціологія», Серія «Культура і мистецтво», Серія «Історія та археологія»): журнал. 2025. № 9(39) 2025. С. 2227 [https://doi.org/10.52058/2786-6165-2025-9\(39\)-343-350](https://doi.org/10.52058/2786-6165-2025-9(39)-343-350)

References

1. Azarenkov V. I. Osnovni etychni problemy shtuchnoho intelektu. Polihrafichni, multymediini ta web-tekhnologii [Key ethical issues in artificial intelligence] : materialy Molodizhnoi shkoly-seminaru IX Mizhnar. nauk.-tekh. konf., 14-28 travnia 2024 r. Kharkiv : TOV «Drukarnia Madryd», 2024. T. 2. С. 231-232 (accessed November 20, 2025).

2. Voitsekhivska N., Kolomiets O., Kushnir A. Instrumenty shtuchnoho intelektu pry perekladi tekstiv fakhovoho spriamuvannya [Artificial intelligence tools for translating specialized texts]. Naukovyi visnyk Mizhnarodnoho humanitarnoho universytetu. Ser.: Filolohiia. 2024 № 69. Tom 1. S.175-178 (accessed November 20, 2025).

3. Vstup do perekladoznavstva : konspekt lektsii dlia studentiv osvitho-kvalifikatsiinoho rivnia «Bakalavr» fakultetu inozemnykh mov [Introduction to Translation Studies: Lecture Notes for Bachelor's Degree Students of the Faculty of Foreign Languages] / O. V. Rebrii. – Kh. : KhNU imeni V. N. Karazina, 2016. – 116 s. (5c) (accessed November 20, 2025).

4. Demeshko I.M., Velychko V.A., Oleksienko A.V. VPLYV SHTUCHNOHO INTELEKTU NA ROZVYTOK LINGVISTYCHNYKH DOSLIDZHEN: NOVI PIDKHODY TA VYKLYKY [THE IMPACT OF ARTIFICIAL INTELLIGENCE ON THE DEVELOPMENT OF LINGUISTIC RESEARCH: NEW APPROACHES AND CHALLENGES]. Zakarpatski filolohichni studii. С. 37-42 (accessed November 20, 2025).

5. Zhukova A., Halchenkova M., Kanchuha M.K., Polianska A. Leksyko-hramatychni kharakterystyky anhliiskoi movy v tekhnichnykh naukovykh tekstakh [Lexical and grammatical characteristics of English in technical scientific texts]. Naukova statia. Aktualni pytannia u suchasni nautsi №5(35) 2025.S.1100-1120 (accessed November 20, 2025).

6. Zhukova A., Nanyvska L., Demikhova S., Serhienko O. TEORETYCHNI OSNOVY VYVCHENNIa VIISKOVOI LEKSYKY TA FRAZEOLOHII ANHLIISKOI MOVY [THEORETICAL BASES FOR STUDYING MILITARY LEXICON AND PHRASEOLOGY IN THE ENGLISH LANGUAGE]//“Suspilstvo ta natsionalni interesy”: zhurnal. 2025. № 10(18) 2025. S. 803. [https://doi.org/10.52058/3041-1572-2025-10\(18\)-79-89](https://doi.org/10.52058/3041-1572-2025-10(18)-79-89) (accessed November 20, 2025).

7. Zhukova A., Siera A. PEREKLADATsKI PIDKHODY DO VIDTVORENNIa ANHLOMOVNYKh EVFEMIZMIV UKRAINSKOIu MOVOIu [Translation approaches to rendering English euphemisms in Ukrainian]//«Visnyk nauky ta osvity (Seriiia «Filolohiia», Seriiia «Pedahohika», Seriiia «Sotsiolohiia», Seriiia «Kultura i mystetstvo», Seriiia «Istoriia ta arkheolohiia»): zhurnal. 2025. № 9(39) 2025. S. 2227. [https://doi.org/10.52058/2786-6165-2025-9\(39\)-343-350](https://doi.org/10.52058/2786-6165-2025-9(39)-343-350) (accessed November 20, 2025).